

Experiències

“A l'ajuntament tenim el pla d'igualtat aprovat i hi esteim fent feina per capgirar els estereotips de gènere”

FRANCISCA MORA
Batlessa de Porreres

Francisca Mora es descriu com a “porrerenca de soca-rel, així m'hi sent de cor i per aquest motiu en som abanderada”. Fa 8 anys que és al capdevant de la batlia del seu estimat poble. “El meu repte és fer feina per la meva gent i fer tot el possible per millorar el seu benestar, per donar a conèixer el nostre poble arreu de l'illa i promocionar la gran quantitat de coses bones que el municipi pot oferir, com el producte local de qualitat, un gran teixit empresarial i comercial, el patrimoni cultural, etc.”, explica.

Respecte a les dones a política, reconeix els avanços, però és conscient que queda camí per recórrer: “tenim una presidenta del Govern i una presidenta del Consell, i moltes més dones que ocupen càrrecs importants dins el món de la política, però encara no és suficient: el lideratge polític a ara per ara, majoritàriament segueix estant ocupat per homes”, afirma.

D'ençà que es batlessa s'han fet importants accions al municipi: “hem aconseguit un centre de dia per a les persones dependents, hem dotat d'infraestructures per fer esport de qualitat, tenim un auditori a on els talents culturals de Porreres hi tenen un espai on desenvolupar la seva creativitat. Hem ajudat a reparar la memòria històrica, col·laborant amb tot el possible en les tasques de l'exhumació de les fosses, hem fet un pla de sanejament per separar aigües pluvials i residuals per tal d'aconseguir la sostenibilitat mediambiental desitjada, entre d'altres projectes que duim a terme amb il·lusió”.

Sobre els problemes que tenen les porrerenques, ho té clar: “Malauradament encara tenen molts problemes per conciliar la vida laboral amb la vida familiar. Pel fet de ser un poble d'interior, un poble petit, encara hi ha la consciència que moltes feines, com per exemple les tasques domèstiques, es dona per fet que corresponen a les dones i altres com per exemple les tasques del camp corresponen als homes, atorgant a les dones un paper més secundari”. Sota la seva coordinació, es fan passes per avançar: “A l'ajuntament tenim el pla d'igualtat aprovat i hi esteim fent feina per capgirar aquests estereotips”.

Ressenya

“Com érem, com som”: retrat de cinc generacions de dones sineueres

Al primer llibre que va escriure la filòloga sineuera Francisca Caimari, “Com érem, com som. Reculls d’històries de família”, va fer un retrat molt viu i proper de cinc generacions de dones de la seva família, on va deixar palesa l’evolució de les seves vides, i els reptes i oportunitats que varen tenir. “Començ per la meva repadrina, vídua amb sis allots petits, que les va passar morades per surar els infants, sense poder tocar l’herència del seu marit per estar al seu nom, va lluitar com una lleona, fent feina de jornalera”, explica.

Al llibre explica també com les seves padrines ja varen tenir una vida un poc menys dura, tot i que varen tenir trajectòries molt diferents. Una d’elles va ser “la típica dona de família de pagesos, tenien terres, però no eren rics”. Na Francisca la descriu al llibre com una dona submissa que sempre va anar amb el seu home, “una persona ignorada, silenciada, que no figurava enlloc, tot i que feia tanta feina com el seu marit”.

L’altra padrina, en canvi, era filla de menestrals, son pare era fuster i sa mare tenia un taller de brodats per a gent acomodada, que acudia a ella per fer l’aixovar principalment. Aquesta padrina va començar a festejar amb un jove pagès del poble, però li va posar una condició: “mos casam, però no aniré a viure a foravila”. Ell ho va acceptar i van obrir una botiga de queviures al poble, que regentava ella. Caimari recull al llibre un fet curiós: el notari que els va fer el testament, quan va haver de registrar la seva ocupació, va posar “él labrador y ella sus labores”. “No va registrar que ella gestionava el negoci i que guanyava més que ell!”, diu na Francisca.

Francisca Caimari no va conèixer la seva mare, va morir quan ella tenia un any. Son pare era pagès i es va tornar a casa, la seva dona feia feines a casa i treballava també al camp, però, segons na Francisca també era “una dona que no figurava”. “Jo sóc la primera dona de la família que té estudis superiors: la meva va ser la generació del canvi”, conclou.

Laboratori de bones pràctiques turístiques?

Maig 2021

Al Pla de Mallorca el turisme ha anat agafant força, si bé encara conserva en gran mesura les seves principals senyes d'identitat, com ara la tranquil·litat, l'autenticitat, la bona gastronomia i les tradicions singulars. Però cal preguntar- nos quin camí s'ha de seguir. No debades, la pandèmia de la COVID-19 ha deixat en evidència, com ja advertien des d'anys enrere ecologistes i d'altres experts, els riscos del monocultiu turístic.

En aquests moments, l'oferta d'allotjament turístic al Pla està protagonitzada per agroturismes, establiments de Turisme d'Interior, possessions i santuaris amb hostatgeries. Per suposat, cal afegir-hi el 'boom' també viscut a l'interior de la comarca amb les anomenades cases vaca-

cionals i el lloguer turístic. Molts habitatges compleixen amb el requisits i les normes legals, però també n'hi ha molts que no.

En aquest número d'EL PLA posam sobre la taula el paper i les intencions de la Mancomunitat, analitzam l'estat real de l'oferta d'allotjaments i explicam projectes interessants i dinàmics com ara el 'SuS-Towns' i la Fundació Itinerem.

Queda clar que els reptes són majúsculs i que la coherència en la planificació i les bones pràctiques en seran les claus de l'èxit. Aquí hi entren en joc termes com responsabilitat ambiental, ètica, innovació, diversificació, participació, autoestima i seny.

Dossier

NOUS MODELS TURÍSTICS

Reportatge

Pla de Mallorca: una nova destinació turística?

La Mancomunitat aposta per reforçar la promoció conjunta

Tòmeu Obrador, Redacció El Pla. – Els ajuntaments de la comarca del Pla de Mallorca tenen els seus propis criteris, les seves prioritats i les seves línies d'actuació en matèria turística. Basta pegar una ullada a les diferents pàgines web municipals i als respectius perfils de les xarxes socials per a comprovar-ho. No obstant això, la Mancomunitat Pla de Mallorca (mancomunitatplademallorca.net), presidida per Joana Maria Pasqual, aposta per l'impuls en conjunt a través del seu Departament de Promoció Econòmica.

Exactament, de l'esmentada àrea de la Mancomunitat del Pla, cal destacar la feina dels AODL (Agent d'Ocupació i Desenvolupament Local): Llúcia Llompart (Orientació Laboral) i Pedro Bergas i Catalina Mir (ambdós d'Ocupació i Desenvolupament Local).

Amb l'objectiu d'impulsar el turisme es contempla, concretament, la generació d'esdeveniments turístics al Pla de Mallorca; gestió de les xarxes socials i la web www.plademallorca.net; gestió de les oficines d'informació turística (ubicades a Sineu i Petra) i foment de la marca 'Pla de Mallorca'.

Precisament, a l'octubre de 2020, la Mancomunitat va presentar la instal·lació d'un dels panells informatius que es troben situats

Presentació de la marca 'Pla de Mallorca'.

a cada un dels municipis. Aquests cartells identificatius s'han realitzat en el marc de les ajudes del Consell de Mallorca, Departament de Turisme i Esports, per a la promoció turística. La finalitat és clara i directa: "El Pla de Mallorca, compost pels 14 petits pobles que formen part de la Mancomunitat, tenen una identitat comuna. Aquesta identitat cultural, paisatgística, de llengua i cultura pròpies de Mallorca dona cohesió a la comarca, que al llarg del temps ha preservat una manera de viure i de conrear els cereals, entre d'altres queviures, que avui es converteixen en elements o punts forts de cara a la promoció

Joana Maria Pasqual, presidenta de la Mancomunitat del Pla; Pedro Bergas i Catalina Mir, AODL, i Joan Cifre, gerent.

d'un turisme d'interior que sigui motor per a l'ocupació i revitalització de l'economia productiva. L'impuls de la marca del 'Pla de Mallorca' és un primer pas en el camí emprès de sumar esforços i sinèrgies per a la promoció turística i l'impuls del producte local i de proximitat".

En aquest sentit, des de la Mancomunitat es considera que la suma d'esforços per part dels ajuntaments, i en conseqüència la suma de més doblers, potenciaria millor el turisme en conjunt: es podrien fer bons vídeos promocionals i moltes altres iniciatives en comú. No debades, la promoció i el foment de l'ocupació al Pla de Mallorca, la formació, l'emprenedoria i el foment del turisme d'interior (reforçament de la marca 'Pla de Mallorca, Paradís Rural' com a segell de turisme propi, sostenible amb el seu entorn) en són pilars bàsics. I es pretén crear una cohesió i un sentiment de pertinença, i que la mateixa població sigui la millor ambaixadora del Pla pels visitants.

Com indica la mateixa Mancomunitat, "els establiments hotelers de la comarca han experimentat un notable augment al llarg dels darrers anys. Aquest fet es troba directament relacionat amb la promoció del turisme d'interior, dirigit als que cerquen alguna cosa

més que 'sol i platja' a les illes". Molts d'aquests allotjaments es troben a antigues possessions o cases de poble rehabilitades i reconvertides.

Evidentment, al Pla, també hi ha hagut un espectacular auge de les anomenades cases vacacionals i del lloguer turístic tan controvertit i tan de moda. Per tot plegat, segons distints experts i fonts fidedignes, es calcula que hi ha una capacitat de més de 7.000 places d'allotjament.

Aprofitant l'ambiciós projecte 'SuSTowns', explicat detalladament a aquesta mateixa revista, la Mancomunitat subratlla la viabilitat del procés participatiu obert amb la ciutadania, dissenyant-se un pla estratègic d'ocupació local.

Entre les avantatges-virtuts que presenta la comarca del Pla, cal comentar la posada en valor del patrimoni cultural, de les tradicions, de la xarxa de camins, del contacte amb la natura i la ruralia, les infraestructures d'allotjament, la variada i suggeridora oferta gastronòmica, etc. Justament en aquest context de crisi sanitària mundial pel coronavirus (COVID-19), destinacions com la del Pla de Mallorca han agafat empenta per fugir de les aglomeracions, apostar pel contacte amb la natura i el producte local. ●

La “Fitxa Ambiental per al sector turístic”

Propostes per una comarca pionera en innovació i responsabilitat ambiental

Redacció El Pla. – La incertesa econòmica en la qual ens hem instal·lat a conseqüència de la crisi sanitària fan necessari afrontar els debats socials, ambientals i econòmics que s’havien anat ajornant. La COVID-19 ha evidenciat i agreujat els problemes que ja patíem i que, no ho oblidem, se situen en un context d’emergència climàtica, la qual ja no podem evitar afrontar. Així, entenem que el turisme, com a activitat econòmica principal a les Balears, hauria de liderar també les mesures d’adaptació al canvi climàtic i fer del Pla de Mallorca un destí pioner en innovació i responsabilitat ambiental.

Per la seva configuració i modalitats d’oferta turística, el Pla compta amb un avantatge competitiu amb altres destinacions, i fins i tot dins la mateixa illa n’és un cas particular. Per a enfortir la competitivitat de la comarca dins el sector turístic hem plantejat en els darrers mesos una sèrie de propostes a les institucions, com la creació d’una plataforma digital pròpia que recollís la informació sobre l’oferta turística del Pla, el disseny de rutes culturals patrimonials posant en valor els municipis de la comarca en conjunt o la creació d’una etiqueta de productes de proximitat.

Una de les iniciatives que proposam des de Pla de Mallorca XXI amb la col·laboració d’Associació de Llicenciats en Ciències Ambientals de les Illes Balears – ALCAIB és la creació d’una “Fitxa Ambiental per al sector turístic”, ja que creiem que podria situar la comarca al capdavant en matèria d’innovació, digitalització i medi ambient. A semblança del

que va representar la Q de Qualitat o la qualificació d’Hotel Modernitzat, aquesta Fitxa seria el distintiu de qualitat del futur en el qual quedarien reflectides les bones pràctiques energètiques, el respecte al medi ambient i l’adaptació al canvi climàtic. Amb una categorització semblant a les estrelles actuals, es qualificaria l’establiment (restaurant, hotel, agroturisme o lloguer vacacional) en funció de les bones pràctiques en disminució de la petjada ecològica.

Per a mesurar la petjada ecològica d’un establiment i qualificar-lo dins una categoria determinada s’haurien de contemplar tant les emissions directes com les indirectes, com per exemple: el consum energètic i la font d’energia, la generació i gestió de residus, el consum d’aigua, la procedència dels proveïdors, les solucions al transport per als clients, etc.

La Fitxa Ambiental, a més dels obvis resultats a nivell ambiental, també milloraria la confiança dels clients i la qualitat del servei i del producte. A més, en posar en valor el producte de proximitat, contribuiria a consolidar i dinamitzar l’economia local i potenciar la xarxa d’economia solidària.

Tot plegat, el pla estratègic en matèria turística ha d’enfortir la percepció del Pla com a “comunitat no estàndard”, com planteja Celestí Alomar (vegeu El Pla #1). Dins el fet d’oferir un producte turístic, el Pla pot oferir matisos i fets particulars amb una experiència singular, original i autèntica, basada en el respecte al medi ambient i la sostenibilitat. ●

L'entrevista

"L'objectiu de SuSTowns és promoure un model de desenvolupament turístic sostenible i de qualitat"

Montuïri i tota la comarca del Pla experimenten amb aquest projecte, que forma part d'INTERREG MED, programa de cooperació europeu transnacional per a la zona del Mediterrani. La participació activa de la ciutadania n'és un dels eixos principals. En parlem de tot plegat amb la tècnica Maria Antònia Martí, delegada de la Fundació MUSOL a Mallorca; la també tècnica de projecte, que dóna suport des de la central de València, Beatriz Martín, i el director de l'esmentada fundació, que també fa feina amb aquesta iniciativa, Francesco Filippi.

Què és la Fundació MUSOL (Municipalistas por la Solidaridad y el Fortalecimiento Institucional) i quines tasques fa a Mallorca?

Des de la seva fundació, el 1998, MUSOL té una vocació dirigida a la feina amb els ens locals, amb l'objectiu d'enfortir les capacitats dels actors locals i el seu paper en el desenvolupament local.

A MUSOL promovem el dret a una vida digna i el desenvolupament sostenible de les poblacions més desfavorides, desenvolupant i enfortint les capacitats tant dels governs regionals i locals com de la societat civil espanyola, europea, de l'Àfrica i Amèrica Llatina.

La seu central és a València, però té diferents seus repartides per tot Espanya. A Mallorca actualment hi ha 3 projectes en marxa entre ells, un al Pla de Mallorca, a Montuïri: el projecte SuSTowns.

En què consisteix la iniciativa SuSTowns?

SuSTowns forma part del programa INTERREG MED, programa de cooperació europeu transnacional per a la zona del Mediterrani, finançada pel Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER). L'objectiu del programa INTERREG MED és promoure el desenvolupament sostenible a la zona del Mediterrani, fomentant conceptes i pràctiques

Beatriz Martín i Maria Antonia Martí, tècniques de turisme sostenible del projecte SuSTowns.

innovadores i un ús sostenible dels recursos i sempre donant suport a la integració social mitjançant un enfocament de cooperació integrat i de base territorial.

El projecte SuSTowns té una durada de trenta mesos, que comprèn entre el novembre de 2019 i el juny de 2022, i compta amb un pressupost total de 2.872.000€.

Foto: Alberto Pla.

Foto: Marc Currius.

Per què Montuïri, de la comarca del Pla, i ses Salines, del Migjorn, són els municipis pilot?

El projecte consta de deu socis i dinou municipis pilots a set països diferents: Itàlia, Espanya, Portugal, Croàcia, Grècia, Albània i Eslovènia. Els municipis pilots d'Espanya es troben a Mallorca, i són ses Salines i Montuïri. Aquests dos van ser triats per la Fundació Musol com a municipis pilot, donada la seva ubicació, l'alt potencial turístic, Montuïri d'interior i ses Salines, costaner, així com les seves característiques històriques i culturals. .

Què s'ha fet fins a dia d'avui als dos municipis?

Essent un projecte on la participació és clau per assegurar la seva continuació i sostenibilitat en el temps, es va plantejar en primer lloc la conformació de grups d'Acció Local que fossin figura de participació de tot el procés.

Es van dissenyar els plans d'acció local de turisme sostenible per a cada un dels municipis. S'ha elaborat un pla de màrqueting estratègic, un producte turístic i ara s'està en un procés de campanya de destí per cada municipi pilot (que es presentava el 19 de maig a FITUR).

Durant tot el projecte s'ha elaborat material audiovisual per donar a conèixer la destinació, i s'han organitzat formacions tant pel sector públic com pel sector privat.

A partir de juny fins a la finalització del projecte, el 2022, entrarem en la fase de capitalització, on volem aconseguir que els aprenentatges se sistematitzin i s'incorporin en un model de turisme sostenible, que es proposarà a les autoritats autonòmiques i estatals juntament amb recomanacions de millora de les seves polítiques públiques en el sector.

Quin potencial té un poble com a Montuïri com a destinació turística?

Montuïri i, en general, tota la mancomunitat de Pla, s'ha desmarcat del boom de la indústria hotelera i de la restauració que ha caracteritzat l'economia de Mallorca les últimes dècades. El sector turístic a Montuïri té actualment un gran potencial per ampliar i desestacionalitzar l'oferta turística de l'illa i assegurar el desenvolupament sostenible del sector respectant l'entorn socioeconòmic, cultural i ambiental del territori.

El potencial turístic de Montuïri resideix principalment en la seva ubicació, una regió al centre de l'illa que ha quedat fora d'un intens desenvolupament turístic, amb paisatges ben conservats, mantenint la seva identitat i singularitat. La seva posició estratègica permet als visitants combinar estades en un espai únic i tranquil i gaudir, amb viatges curts, dels principals atractius turístics que ofereix l'illa.

El visitant de Montuïri sol apreciar la tranquil·litat, la cultura, la naturalesa i la

gastronomia que ofereix el territori. Això ha permès el desenvolupament d'un turisme principalment slow per una banda i, per l'altra, d'un turisme més actiu gràcies a la possibilitat de realitzar activitats de cicloturisme a l'entorn, allotjant-se a hotels rurals d'alta gamma.

Com es pot ampliar aquest mateix projecte a la resta de municipis de la comarca del Pla?

L'objectiu és provar i desenvolupar una nova metodologia per a la participació activa i la governança, i un nou enfocament per al desenvolupament del turisme sostenible a les ciutats petites. .

SuSTowns vol oferir a les àrees mediterrànies seleccionades eines de planificació i gestió de l'activitat turística que promoguin un turisme sostenible, de qualitat i que representen una alternativa per al desenvolupament sostenible de zones d'interior i illes, evitant els impactes negatius del turisme. Es tracta també de dotar d'instruments de creació i comunicació de la seva oferta turística a zones de petits nuclis amb encant que per estar a prop d'altres focus de turisme més importants i per les seves característiques tenen més difícil visibilitzar i materialitzar les seves fortaleses.

Quines experiències turístiques en concret pot oferir la comarca?

El programa d'experiències combina diferents tipus d'activitats, totes dins l'àmbit del turisme rural, actiu i de natura: senderisme i ciclisme, turisme lent, turisme fotogràfic de paisatge, cultura, viatges i natura, astroturisme, turisme cultural i tradicions vives envoltades de natura i turisme gastronòmic.

Paga la pena assenyalar l'últim informe d'Euromonitor, que afirma que el 76% dels consumidors participaran més en la sostenibilitat després de la COVID, però, el 42% de les empreses de viatges endarrerirà la decisió de crear nous productes sostenibles. Per tant, el municipi de Montuïri i el Pla de Mallorca tenen un gran potencial per respondre a aquests reptes en ser fàcilment

Foto: Marc Currius.

Foto: Alberto Pla

accessibles des dels mercats de demanda i situar-se en zones turístiques consolidades, que compleixin els requisits esmentats.

L'objectiu és, per tant, consolidar i connectar amb les noves tendències del turisme post COVID-19, en particular, fer dels pobles de la Mediterrània destinacions sostenibles i atractives, que contribueixin a diversificar i desestacionalitzar el flux turístic, afavorint una major distribució del turisme sostenible i del seu impacte socioeconòmic en el territori.

Quines són les principals virtuts-punts forts de Montuïri i del Pla: les tradicions, els museus, els monuments, les rutes cicloturístiques, els paisatges...?

Tant l'Ajuntament com els residents mateixos apunten a un major desenvolupament del turisme que ofereixi qualitat als visitants i conservi l'autenticitat del lloc caracteritzada per un paisatge eminentment rural i per una gastronomia i costums i tradicions vives i arrelades

en l'entorn pròpies de l'interior de Mallorca. Tots dos són destins d'interior, tradicionals, que conserven la seva autenticitat i encant. Tenen un gran potencial en quant a turisme cultural, turisme rural, astronòmic (observació d'estrelles), turisme gastronòmic, de naturalesa i esportiu.

Per a ells s'ha dissenyat el producte turístic 'Colores del Pla'. La proposta de valor de l'experiència 'Colores del Pla' es basa en promoure i accentuar els aspectes següents, que diferencien aquesta experiència al Pla de Mallorca i Montuïri d'altres destinacions competidores del Mediterrani i les Illes Balears:

- Una destinació allunyada del soroll, però a prop de tot.
- Una experiència que inclou les comoditats de viatjar amb una agència i la llibertat de viatjar pel vostre compte.
- Rutes per senders tranquils envoltats de natura que connecten pobles amb encant.
- Una àmplia oferta natural, cultural i gastronòmica que permet crear rutes per a tots els gustos.
- Allotjament de qualitat, centrat en el descans i la comoditat, envoltat de natura. La gran majoria d'aquests allotjaments tenen experiència en rutes de senderisme i ciclisme, de manera que s'adaptaran perfectament a les necessitats dels segments de mercat objectiu.

'Colores del Pla' és la nova marca que donarà nom al dossier d'experiències turístiques sostenibles del Pla de Mallorca. Un sistema d'experiències dissenyades perquè el viatger descobreixi la naturalesa, la cultura i l'encant dels pobles del Pla de Mallorca. Aquesta nova marca turística neix amb l'objectiu de posicionar el Pla de Mallorca com un destí referent per al turisme actiu, rural i cultural a l'illa i poder agrupar a totes les empreses interessades i compromeses amb el desenvolupament del turisme sostenible i de qualitat en el territori.●

Experiències

"Els pagesos i els propietaris d'agroturismes som els primers cuidadors del medi ambient i del paisatge"

TONI GELABERT QUETGLES

Propietari, amb la seva dona Margalida Negre Roig, de l'Agroturisme Roqueta de Maria de la Salut

L'Agroturisme Roqueta es troba a aproximadament un quilòmetre del poble de Maria de la Salut. És un petit agroturisme compost per cinc apartaments, sumant un total de 12 places turístiques. La tranquil·litat i el servei personalitzat en són protagonistes. Cal destacar que les antigues cases de Roqueta, datades del segle XIII, formen part d'una de les set cavallerisses amb les que el rei Jaume I obsequià als set nobles que col·laboraren amb ell a la conquesta de Mallorca. Criden molt l'atenció un majestuós portal i un escut de l'edifici històric (d'una altra propietat) aferrat a l'agroturisme.

El matrimoni format per Toni Gelabert Quetgles (Maria, 1954) i Margalida Negre Roig (Maria, 1959), explica que obriren l'Agroturisme Roqueta (www.agroroqueta.com) l'any 2005. L'horari habitual d'obertura de l'establiment és de març a octubre, si bé la crisi sanitària mundial del coronavirus (COVID-19) ha alterat també en gran mesura el sector turístic. No obstant això, esperen que aquesta temporada de 2021 "sigui un poc millor que la de l'any passat, esperem que la vacunació massiva tenguin bon efecte".

La finca compta amb piscina i arbres fruiters. Ara bé, el producte estrella, que du el nom de l'agroturisme, és l'oli d'oliva verge extra. L'elaboració es fa també en part al mateix agroturisme (disposa de polivalents sales ben equipades a propòsit), però les oliveres, prop de 1.500 i de la varietat arbequina, es troben a diferents parcel·les del municipi. Alguns d'aquests terrenys, per cert, són visibles des de Roqueta. Tampoc hi falta el cultiu de cereals.

Gelabert informa que la producció anual d'oli és "d'entre 6.000 i 8.000 litres". Les botelles que es comercialitzen, de 250 i 500 ml. La garantia de qualitat és evident, ressaltant a més el segell de la Denominació d'Origen (D.O.) Oli de Mallorca. Ho

Toni Gelabert davant l'entrada a l'establiment turístic.

A l'agroturisme es produeix l'oli verge extra Roqueta.

començà a comercialitzar al 2008. El propi Gelabert defineix d'aquesta manera l'oli Roqueta: "És un oli suau i afruitat mig, pica poc i amargueja fluixet".

El perfil de turistes més freqüents: "Alemanys i centreeuropeus". Sense cap dubte, el servei personalitzat, la tranquil·litat, la qualitat gastronòmica, l'activitat agrícola i la sostenibilitat en són les claus de l'èxit. "Els pagesos i els propietaris d'agroturismes som els primers cuidadors del medi ambient i del paisatge, ho volem tenir en bones condicions i que sigui atractiu", subratllen Gelabert i Negre. ●

Experiències

"Els turistes que s'allotgen a Can Moio destaquen el fet de sentir-se com a casa sense estar a casa"

CATA MONCADAS

Propietària de l'establiment de Turisme d'Interior (TI) Can Moio de Montuïri

Al carrer Pare Antoni Martorell, número 3, del poble de Montuïri, es troba Can Moio, un establiment de Turisme d'Interior (TI). La casa té més de cent anys d'història i també és coneguda com Ca s'Italià. Obrí al públic com a TI l'any 2017. Compta amb cinc habitacions (10 places).

La propietària, Cata Moncadas, comenta que el perfil de turistes més habituals tenen una mitjana d'edat d'entre 30 i 45 anys. Des del començament, la majoria són procedents d'Alemanya.

"Els turistes que s'allotgen a Can Moio destaquen el fet de sentir-se com a casa sense estar a casa", explica Moncadas. En aquest sentit, valoren molt l'atenció personalitzada, la bona acollida, el tracte familiar.

Cal assenyalar que l'establiment, que disposa de la pàgina web www.canmoio.com, és categoria 'Adults Only'. Sobresurt una ferma aposta pel berenar amb producte local, de quilòmetre zero. Així, no hi falten les tomàtiques de ramallet, panades, formatges de la terra, sobrassada, coques de patata, ensaïmades, suc de taronja natural, etc.

Respecte la importància que té aquesta oferta de Turisme d'Interior, Moncadas defensa que "és també una manera de mantenir un patrimoni i treure-li un rendiment". En aquesta línia, considera clau el turisme "que tenguin en compte la sostenibilitat, el respecte al medi ambient, a les tradicions i a la manera de ser". No debades, "Mallorca és un paradís i si els visitants se'n duen una experiència diferent, autèntica, del que és l'illa, molt millor". Per això s'ofereixen constants recomanacions de botigues, tendes, forns i restaurants locals, així com de tradicions emblemàtiques com la dels Cossiers, o indrets màgics que paga la pena conèixer tant de l'interior com de la costa.

Vista exterior de l'establiment de Turisme d'Interior

Cata Moncadas, propietària de Can Moio

A Can Moio criden l'atenció les considerables dimensions del jardí i de la piscina. Múltiples detalls decoratius de la casa revelen també sensibilitat i estima. S'espera que aquesta temporada de 2021 sigui millor que la de 2020.●

Aires renovats als santuaris del Pla

La religió i l'espiritualitat es complementen amb hostatgeries singulars, el patrimoni i la gastronomia saborosa

Tòmeu Obrador, Redacció El Pla. – Els santuaris són, segons els diccionaris, capelles, esglésies, llocs, que han adquirit caràcter sagrat a causa d'una revelació de la divinitat (o de la Mare de Déu o d'algun sant), o bé que conserven relíquies o imatges, i que han esdevingut centre de devoció i pelegrinatge. Sens dubte, a banda del protagonisme de la religió i l'espiritualitat, cal destacar-ne el seu vessant turístic. En aquest sentit, a la comarca del Pla, sobresurten les hostatgeries dels santuaris de Cura (Algaida), Monti-sion (Porreres) i Bonany (Petra). Així mateix, mereix una consideració especial l'ermita de Sant Honorat (Algaida), com també el projecte que s'està actualment executant al Santuari de Consolació (Sant Joan).

Sens dubte, crida l'atenció l'empenta jove que es viu a Cura i Monti-sion. Aires renovats, nous enfocaments i noves il·lusions. Això ja és perfectament reflectit a les xarxes socials Facebook i Instagram, amb perfils propis d'ambdós llocs.

A uns 543 metres d'altitud trobam el Santuari de Cura, amb la seva hostatgeria i el seu restaurant, gestionat des de juny de 2014 per la família Vidal Servera (del restaurant Es 4 Vents). A la pàgina web www.santuaridecura.com hi ha abundant i completa informació. Rafel Vidal, entrevistat per aquesta revista, defensa la combinació de tradició amb modernitat i qualitat. En aquest sentit, s'aposta per l'atenció i el servei personalitzat, la tranquil·litat, el confort, la figura i tot el que suposa Ramon Llull, la sostenibilitat, l'entorn natural, les vistes excepcionals, els productes de Quilòmetre Zero (de proximitat) i l'oferta gastronòmica suggeridora, que inclou cuina mallorquina tradicional, plats de muntanya, menjar casolà, plats mediterranis i producte fresc. "L'hostatgeria compta amb 23 habitacions dobles, 6 superiors i 4 júnors suites amb balcó, i els preus oscil·len entre els 70 i 90 euros per vespre, depèn del moment de la temporada", explica Vidal. Paral·lelament, es lloguen també sales per a la realització d'activitats

Rafel Vidal gestiona actualment l'hostatgeria i restaurant del Santuari de Cura.

en grup: ioga, creixement personal, meditació, etc. No de bades, es desitja que cada visitant se'n dugui "experiències úniques" del Santuari de Cura. S'espera que l'ocupació aquest 2021 sigui un poc millor que la de 2020, gràcies sobretot a la vacunació massiva. El perfil dels turistes més freqüents a l'hostatgeria: principalment parelles i persones majors de 50 anys. Finalment, cal apuntar que de la tenda (souvenir) i les visites al museu se n'encarrega una altra entitat (es pot veure a www.spiritualmallorca.com). Des de 1913, els responsables del santuari són els Franciscans del Tercer Ordre Regular.

No podem abandonar la coneguda 'muntanya sagrada' que representa el Puig de Randa sense fer referència a altres dos llocs famosos: el Santuari de Nostra Senyora de Gràcia (Llucmajor), que des de fa anys es troba afectat-restringit per un enfonsament de la part de l'aparcament, i l'ermita de Sant Honorat, de la qual la pàgina web www.ermiteasantonorat.org promociona la Sala de Meditació, la Sala de Ramon Llull, la Sala de Fundació, l'hostatgeria amb 26 habitacions i el menjador amb aforament de 30 persones aproximadament. L'èxit que tenen les trobades espirituals, meditacions, etc., ha provocat sovint llistes d'espera.

Lina Maria Santmartí i Jaume Barceló, nous donats del santuari de Monti-Sion, a Porreres.

Si ens desplaçam a Monti-sion, parlem amb Lina Maria Santmartí Bauzà i Jaume Barceló Garí, els nous donats (des de l'estiu de 2019). Han impulsat iniciatives substancials en poc temps i tot i la crisi global de la pandèmia del coronavirus. Els visitants disposen d'una terrassa nova amb vista cap al poble de Porreres i un major horari d'obertura. A més a més, l'oferta gastronòmica del bar-restaurant s'ha ampliat: brunch, cuina fusió i comandes de cuina mallorquina. "Enguany veurem com anirà, esteim a l'expectativa del què passarà, es tracta d'anar fent feina i que ho conegui la gent", afirmen Lina i Jaume. L'hostatgeria consta de set cel·les dobles. El preu? 50 euros per habitació. També hi ha sales amb lliteres i sala funcional: ioga, formació, tallers, etc. "És un lloc únic", recalca Santmartí, pel seu entorn, el patrimoni, la tranquil·litat i el menjar que s'hi elabora. No hi manquen les celebracions de batejos, comunions, noces, dinars familiars, aniversaris, trobades d'amics i de treballadors d'empreses, esportistes, etc. La coordinació amb la propietat, la parròquia porrerenca, Nostra Senyora de la Consolació, és una constant. Qualsevol

persona pot contactar amb els donats a través del número de telèfon 971 647185, així com a través de Facebook i Instagram. Capítol apart, arran de converses amb veïns i visitants a Monti-sion, el greu impacte generat per les graveres de la zona, visibles des de ben enfora.

Un altre puig emblemàtic de la comarca del Pla és el de Bonany (Petra). Compta també amb una petita hostatgeria. L'edifici indica un any a la seva entrada: 1917. En aquest cas, la coordinació dels donats és amb la parròquia de Sant Pere. No es fan publicitat ni anuncis de la disposició i el nombre de cel·les, ni del preu de l'estada ni d'altres aspectes de l'allotjament existent. A Facebook, perfil Santuari De Bonany Petra Mallorca, es publiquen informacions parroquials, comentaris, fotos i vídeos de visitants, etc. A la web promocional turística plademallorca.net s'indica: "El santuari compta amb un espai destinat a l'hostatgeria, amb cel·les i serveis per als pelegrins. Actualment està al càrrec d'uns donats (religiosos no professors dedicats al servei de la comunitat)".

Finalment, hem de fer al·lusió a les obres que s'estan executant al Santuari de Consolació de Sant Joan, impulsades pel Consorci Borsa d'Allotjaments Turístics del Govern de les Illes Balears i l'Ajuntament. Es rehabilita l'edifici dels Fossers, contemplant la millora de la coberta i el reforçament de l'estructura, la disposició de set cel·les, banys comunitaris, etc. D'entre els nous usos previstos, es proposa la creació d'un nou alberg, sense descartar-hi d'altres possibilitats i espais per a activitats dels veïnats de Sant Joan i visitants del municipi. El pressupost és de quasi 159.000 euros, mentre que el termini d'execució de les obres, sis mesos. L'Ajuntament preveu adjudicar una concessió per a l'explotació i el manteniment. Aquest alberg promocionarà també la ruta de Lluc, així com d'altres itineraris de cicloturisme i senderisme.

La pròpia Mancomunitat del Pla manifesta: "Cal remarcar que, des de fa dècades, el turisme de vessant religiós i espiritual ha anat guanyant molts adeptes. Així, representa una oportunitat considerable d'activitat turística ja que, al contrari del que succeeix moltes vegades amb el turisme tradicional, aquest sol ser recurrent al mateix lloc dins un període curt de temps i, per tant, resulta ser un turisme fidel al lloc que es visita". ●

Itinerem: l'aposta per recuperar les possessions com a base de l'experiència turística

Al Pla de Mallorca hi ha una vintena d'antigues possessions que avui funcionen com a recurs turístic

Redacció El Pla.- Segons Wikipedia "Una possessió és el tipus d'hàbitat rural dispers propi de Mallorca. Consta de zones d'habitatge i altres dependències per a l'explotació agrícola d'un extens territori circumdant". Des de la Fundació Itinerem "es tracta d'una definició bastant encertada en el seu concepte, però no ens transmet l'autèntic significat i importància de les possessions en la història de Mallorca (...) Les possessions són el reflex d'alguna cosa molt més profunda, d'una manera de concebre l'illa, d'estructurar la societat, de percebre el temps i d'entendre la vida".

Per aquesta passió i voluntat de protegir, difondre i posar en valor el patrimoni de la nostra illa es va crear la Fundació Itinerem. L'objectiu d'Itinerem és la creació d'un Itinerari Cultural del Consell d'Europa entorn de les cases rurals històriques del Mediterrani, que a Mallorca són conegudes com a possessions. Per a aconseguir-ho, el 2018 Diego Zaforteza va crear la Fundació Itinerem, de la qual és gerent.

Les seves principals àrees d'activitat són:

- Memòria, història i patrimoni europeu.
- Cooperació en recerca, desenvolupament i innovació (I+D+i).
- Intercanvis culturals per als joves i col·lectius en risc d'exclusió
- Pràctica cultural i artística contemporània.
- Turisme cultural i sostenible.

El mateix any, de manera simultània, es crea una empresa de distribució comercial en línia d'estades en agroturismes i hotels rurals situats en antigues possessions que apareguin en el mapa del Cardenal Despuig de 1785. "L'objectiu de l'anterior és crear una oferta turística diferencial basada en la nostra història dirigida a una mena de turista d'alt nivell social i cultural", explica Zaforteza. Des de la Fundació varen identificar que podien optar a

Fundación Itinerem

finançament europeu, a través del programa de rutes culturals del Consell d'Europa. Per això varen decidir aliar-se amb altres cinc països de la Mediterrània: França, amb Còrsega; Grècia, amb Rodes; Itàlia, amb Sicília; Espanya, amb Mallorca, i Malta. "Totes illes, a tota la Mediterrània existeix el concepte de possessió", explica Zaforteza.

A Mallorca, seguint el mapa del Cardenal Despuig, hi ha 1250 possessions, de les quals, unes 300 són avui en dia recursos turístics. Una vintena d'aquestes possessions històriques, reconvertides en agroturismes o allotjaments de turisme d'interior, es situen a municipis del Pla de Mallorca. Configuren així una oferta alternativa que forma part d'aquest "nou producte turístic" que es vol promocionar a la comarca, lluny de les postals típiques de sol i platja. Un producte turístic que connecta l'allotjament amb l'experiència completa: història, patrimoni, gastronomia, producte local, paisatge...

Diego Zaforteza presenta Itinerem als membres de l'"Enterprise Europe Network"

A principis de 2020, Itinerem llença la seva plataforma de reserves per allotjaments a possessions... I arriba la Covid. Així i tot, no han aturat de créixer: avui 30 possessions de tota Mallorca formen part de la xarxa Itinerem, dues d'elles al Pla: els agroturismes Binicomprat, a Algaida, i Gossalba, a Sant Joan.

"El turisme rural està en primera línia ara", preveu Diego Zaforteza, "la gent cerca entorns allunyats de les masses, allotjaments amb pocs clients, on els nins puguin córrer". Ara bé, es dirigeixen a un nínxol de mercat no habitual a Mallorca fins fa uns anys: "no volem arribar al turista de sol i platja, apostam per la desestacionalització", afirma el gerent d'Itinerem.

Quan se'ls pregunta sobre què entenen per turisme sostenible, des d'Itinerem ho tenen clar. "Aquell que consisteix a exercir la menor pressió possible sobre el territori", explica Zaforteza, "per nosaltres seria positiu passar de 12 milions de turistes a 6, però que inverteixin més en les seves estades". Aclareix que no es tracta només de dirigir-se a un públic de molt alt nivell adquisitiu, però sí a un perfil "disposat a deixar-se sorprendre". ●

Agroturisme Gossalba, a Sant Joan.

Agroturisme Binicomprat, a Algaida.

Juliol 2021

Festes d'estiu al Pla: tradició i modernitat

"La festa és un mirall inconscient de la vida"

Gabriel Janer Manila

Encetam aquest número d'EL PLA amb aquestes de paraules de Gabriel Janer Manila, que recullen els llubiners Miquel Castell i Sebastià Vicens en la presentació que varen fer en ocasió de les XX edicions de la festa d'Es Motoret (trobareu més informació sobre aquesta neofesta a l'interior de la revista).

"Aquestes paraules de Janer Manila posen de manifest la importància que tenen per a qualsevol poble les festes populars. La metàfora del mirall permet reconèixer fàcilment el doble valor de la festa, que per una banda és un reflex de la realitat socio-cultural d'una comunitat, i per l'altra, és una font de projecció d'identitat que els

membres d'aquesta mateixa comunitat reconeixen i reivindiquen com a pròpia", expliquen Castell i Vicens. Des d'EL PLA hem volgut guaitar aquest mirall per veure què ens mostra.

Sigui la recerca d'identitat col·lectiva, el disseny de teixir xarxes veïnals, l'alliberament festiu, o la veneració religiosa a un patró o patrona, els pobles del Pla bullen cada estiu de festes tradicionals i neofestes. Fins que va arribar una pandèmia que no entén de dimonis i cossiers, de mobilettes i clovelles, de sopars a la fresca i verbenes... i ho va aturar tot.

Malgrat la difícil situació, joves i grans cerquen fórmules per no perdre la tradició i crear-ne de noves al voltant de les festes d'estiu dels pobles de la comarca.

Que comenci la festa!

Dossier

FESTES D'ESTIU

Article

Rafel Ginard i les festes d'estiu al Pla de Mallorca

Andreu Ramis Puig-gròs i Miquel Sbert i Garau

L'avinentsa de la presentació del volum corresponent a l'estiu del Calendari Folklòric de Mallorca de Rafel Ginard Bauçà, ens permet observar i reflexionar sobre com eren les manifestacions festives a mitjan segle xx i ens dona peu a constatar com ha canviat el nostre entorn social més proper a l'hora d'afrontar el punt i apart lúdic estival. Això fins al 2019; a hores d'ara, sota l'assot pandèmic, són figures d'un altre paner...

D'antuvi, remarcar el concepte de festa que maneja Rafel Ginard: Les festes populars de Mallorca totes eren fetes amb un mateix motlo. Completes, rodells, coets, dimonis, corregudes al cós amb joies de pollastres, conills, ensaïmades i altres coses pràctiques, pal ensabonat, ball de pagès utilitzant els bancs de la parròquia. Ara hi posen corregudes de bicicletes, futbols, berbenes. Una definició descriptiva que ens situa setanta anys enrere, que ens obre una finestra llunyana en el temps, però evocadora de sensacions; una convidada al retrobament de la memòria col·lectiva.

Quant al tractament i als continguts relacionats amb les festes populars de la comarca n'apuntarem, a tall indicatiu, només alguns brins de la gavella que recopila el folklorista. Lògicament, el Calendari Folklòric d'estiu en va mesell de festes: repassa gairebé totes les de l'illa i, per descomptat, les dels

Festes de Sant Bartomeu a Montuïri.
Il·lustració: Volum II Calendari Folklòric de Mallorca. Estiu.

catorze municipis que a hores d'ara integren la comarca del Pla amb els respectius llogarets. L'estructura de l'obra es desplega, mes a mes, en els dies assenyalats del santoral, amb l'afegitó, no gens marginal, d'un grapat de quadres explicatius que incorporen descripcions de les mateixes festes, els balls de pagès, els instruments musicals, els siurells, els foguerons i el culte al foc, les corregudes, els gelaters, les fruites d'estiu, etc., etc. Tot superposat a l'activitat pròpia de l'estació i que donava sentit a la celebració ociosa, acabades les collites: temps de batre, ametles i ametlers, figues i figueres, exàmens, missatges, etc.

Obre el calendari festiu estival sant Joan, que no ostenta patronatge a cap localitat del Pla,

Caparrots de Porreres.

Santa Praxedis a Petra.

Il·lustracions: Volum II Calendari Folklòric de Mallorca. Estiu.

però molt celebrat per les creences (supersticions, si tant es vol) associades a la celebració equinoccial: el sol com balla, l'aigua dels set pous, els clavellers de set colors, la fava escellada, la carxofa florida, les herbes remeieres, canyes verdes i murtra... I el tanca, dia 8 de setembre, la Mare de Déu de les renyines o dels missatges amb tot de tradicions, goigs, costums (Costitx i Maria).

Llavors ve el rosari festiu. Amb les acaballes del juny, Per sant Pere, enrevolten la figuera, patró de Petra i de Sencelles, però no és objecte de festes populars. Per sant Cristòfol, patró de Biniali, encimbellat damunt el campanar, després d'haver deixat la seva poderosa petja dins el Porrassar d'Algaida, alguns pobles del Pla anaven a vorera de mar a prendre els banys (a Vilafranca l'hora adient era la sortida del sol). Confiaven en l'aigua de la mar per curar gorradura, picor, mal de la pell, ronya, etc.

El patronatge de la mare del Déu del Carme del llogaret de Ruberts passà per alt al franciscà i santa Margalida, encara que encén l'estiu, no ocupa l'agenda festiva dels pobles de l'interior. Altra cosa és la santa patrona de Petra: Per santa Pràxedis a Petra duïen coves de pomes i al convent per la Mare de Déu dels Àngels. Per la Mare dels Àngels a Petra, campanines (de

test), siurells i pomes. Això era el típic. També hi havia vellanes i torrons.

I, amb sant Jaume, l'esclat de festa a Algaida: El dia de sant Jaume, els cossiers van a l'oferta. La "dama" va a cercar-los d'un a un i els acompanya tot ballant. Així mateix: El dia de sant Jaume, a Llubí, posaven, el capvespre, repicant, la bandera al campanar, anunci de la festa de sant Feliu. Això, més o manco ho feien per tots els pobles, vuit dies abans de "sa festa".

I floria l'agost, amb sant Feliu a Llubí i, dia 2, la Mare de Déu dels Àngels. Pocs dies després, sant Domingo a Llorito: El dia de la festa al matí "clàssiques xeremies". Refresc a l'Ajuntament. Corregudes al cós de Son Gelabert, al vespre, ball de pagès. Amollen "lobos".

I, sense solució de continuïtat, la Mare de Déu d'agost, juntament amb sant Jaume, l'altre clímax festiu. Festa grossa a Sineu i a Sencelles, tot i que Ginard se centra en descriure la de la vila de sor Francinaina Cirer: El dissabte passejaven un bou pel carrer, fermat amb cordes de davant i darrera, i era la bulla dels al·lots i el molestaven amb garrots i de tota manera. Llavors no volien bou perquè deien (i era ver) que era "rabiós". Així mateix el venien. [...] En haver-lo passejat, duïen el bou a la plaça

davant la rectoria i feien un tancat de carros. Allà “toreaven” el bou. O sigui, li amollaven cans de bou, quatre o cinc, que el mossegaven i martiritzaven. [...] El vespre, tothom prenia aigua amb neu amb ensaïmada. Això no vol dir que el dia abans no en prenguessin. Si no hi hagués aigua amb neu, sobretot pels al·lots no seria estat festa. Velloners i cacaueters.

El sendemà, sant Roc, a la festa s'hi afegia Porreres, en del dia en què s'acabà la pesta a aquest poble. I dia 24, sant Bartomeu: A Montuïri, els cossiers cerquen les joies per les corregudes de sant Bartomeu el dia de l'Assumpta. Per sant Bartomeu, 24 d'agost, i [per la] festa del Puig (Montuïri), tercera festa de Pasqua, encantaven les mateixes (la primera i la segona) a la troneta, sortida de la rectoria que mira als graons o lloc sagrat. El rotlo de ball se feia allà mateix, a l'ombra d'un auro. Hi havia moltes pretensions de ballar la primera, com per tot.

Dia 29, sant Joan Degollat: A Sant Joan, festa popular. Revetla, amb rodells, aigua amb neu, dimoni i ball amb fanals a la veneciana. [...] Per dinar hi havia un poc de gras: conill o gallina.

Més conill que gallina. Pels que volien fer més amb l'al·lota, hi havia la costum, pagant les despeses l'enamorat, que la música l'acompanyàs a missa i els dos obrers li duguessin, de part (en encàrrec) de l'enamorat, un present.

El darrer diumenge d'agost: Ariany. Festa del poble a la “Mare de Déu d'Atocha” (patrona de Madrid, la va dur al poble el marquès d'Ariany, Cotoner de Can Verí, Ciutat).

El Calendari Folklòric remarca el caràcter cíclic de les festes estivals i les rutines més o menys seculares que les caracteritzaven en aquella societat de mitjan segle xx, final d'una època (agrària) i començament d'una altra (la del desenvolupament turístic). Rituals i creences ancestrals en simbiosi, més o menys induïda pel poder, que marcaven un parèntesi catàrquic de la duresa dels treballs aspres del camp. Què en conservam? Com es desenvolupen les dinàmiques del canvi? Són preguntes aquestes que, juntament amb moltes d'altres, poden trobar algun indicatiu de resposta a l'obra, quasi acta notarial, folklòrica de Ginard. ●

Les neofestes

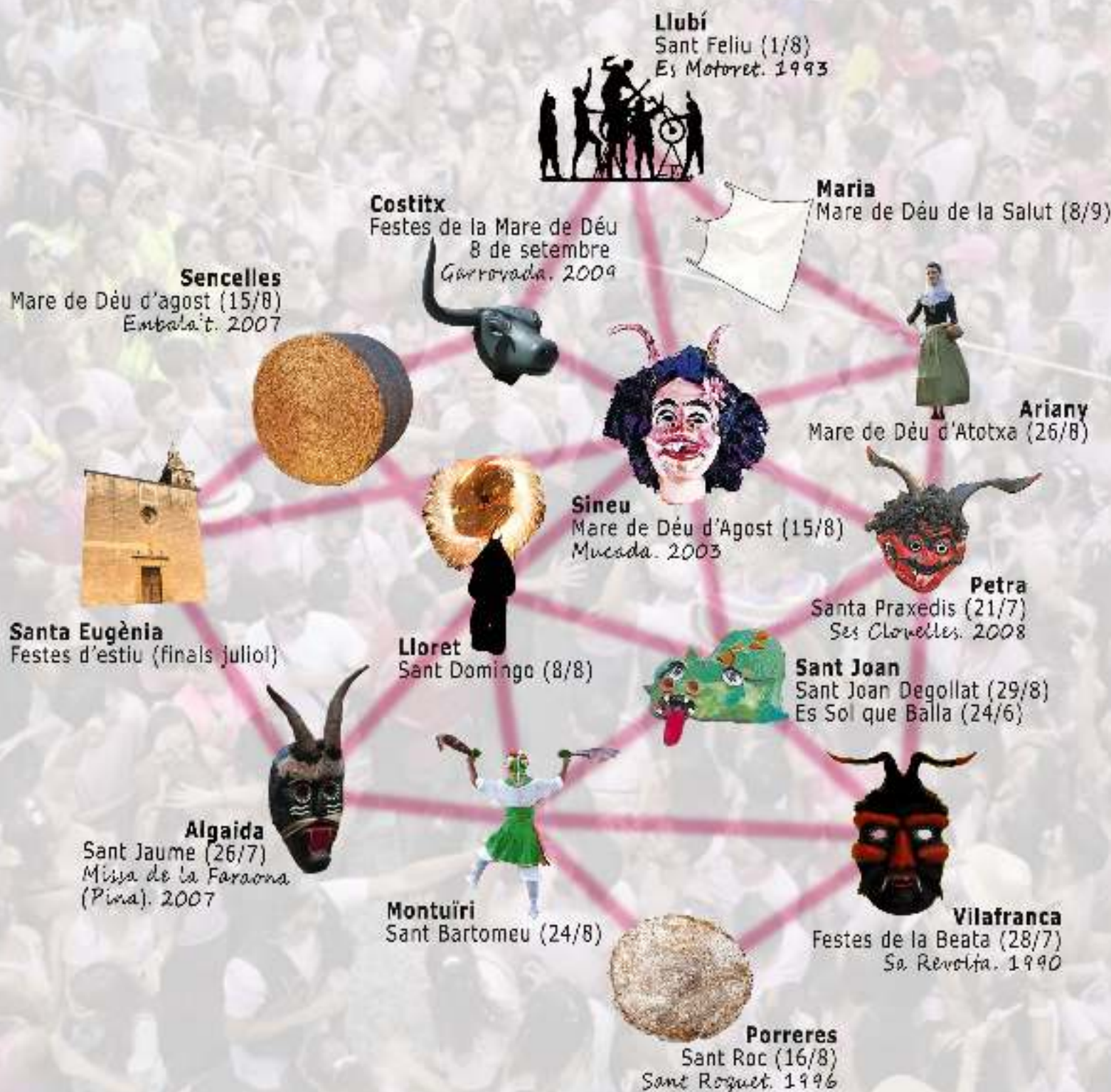
“La relació entre els pobles del Pla es plasma a les neofestes. Són un afegit més a tot un imaginari simbòlic i material que genera identitat comarcal. Recullen alguna cosa similar a l'essència”. Així ho afirma Marcel Pich, antropòleg i autor del llibre “Les neofestes a Mallorca. Gimcanes, senyeres, déus pagans i mobylettes”. Tot i que podem trobar aquestes celebracions a tota l'illa, des d'Esporles a Llucmajor o Palma, el Pla de Mallorca ha exercit en certa manera com a nucli irradiador d'aquestes iniciatives. Però, què són les neofestes?

Les neofestes, en essència, “són festes populars de tota la vida, però que com a fenomen recent incorporen trets estètics nous que les acosten a la idea de transgressió”, explica Pich. Per a comprendre perquè les neofestes s'han fet fortes al Pla, l'antropòleg en destaca tres característiques comunes com:

- En alguns pobles, les neofestes sorgeixen per necessitat, per la manca d'unes festes d'estiu que responguessin a les necessitats dels joves
- La connexió de la comarca amb la cultura popular, la tradició i la identitat. En aquest sentit, les neofestes haurien aparegut com a resposta a la deslocalització i la globalització.
- Les connexions materials i culturals del Pla: el paisatge, l'estètica i el passat. És a dir, una identitat i autoidentificació molt fortes que s'expressen amb aquestes iniciatives.

Tot plegat, amb les neofestes es conforma “un univers simbòlic ple d'intencionalitats que van des del desig d'anar a dinar a Es Cruce fins a penjar-se un bri d'alfabreguera a l'orella per Sant Bartomeu passant per les sonades festes de Quintos o la relació amb la terra i el seu aprofitament”. I, com no, el motoret de Llubí, les Clovelles de Petra, l'Embala't de Sencelles o la Mucada de Sineu com a part d'aquest entramat.

Ruta de les festes d'estiu al Pla de Mallorca

Experiències

Es Motoret LLUBÍ

Elements: mobilette, caixer senyor, pub 6 Kaires, mesclat (Palo i cassalla).

Amb motiu de les festes de Sant Feliu de Llubí, centenars de joves celebren la tradicional festa d'Es Motoret. Es tracta d'introduir una mobilette en marxa dins d'un pub (el 6 Kaires) totalment abarrotat de gent. Prèviament, un tambor i un flabiol que toquen un "jaleo" s'encarreguen d'anunciar la seva entrada.

Una vegada a l'interior, els veïns i participants de la festa envolten al conductor, el voltegen fins i tot arribant a llançar-lo des d'un altell cap avall, tot això acompanyat de cànctics centrats en la identitat del poble i cultura pròpia.

Els responsables de l'organització són els membres d'un grup de quintos que vetllen pel bon funcionament i protegeixen en tot moment la integritat física dels participants.

"És una paròdia de les festes de Sant Joan a Ciutadella", explica Sebastià Vicens, antropòleg llubiner i estudiós d'aquest fenomen festiu, "per això hi ha tants paral·lelismes: el jaleo, la moto com si fos un cavall, banderes, el caixer senyor, etc.". Aquesta influència es pot explicar per l'assistència massiva de llubiners i llubineres a les festes de l'illa veïna. Per Vicens aquesta és una neofesta en tota regla: "es tracta d'una celebració de recent creació, 1993, però que recupera elements tradicionals, impulsada per joves, amb molta espontaneïtat i molt d'alcohol de per mig".

Com va començar? Un llubiner que passava amb la seva moto per davant del pub 6 Kaires el dia de Sant Feliu, sentint que a dins sonava el jaleo menorquí, va decidir entrar. Ara, cada any esperen que el "caixer senyor" (elegit cada dos anys a un dinar anomenat "Aplec de Gorans, Goranots i Golafres), entri amb la seva Mobilette.

"Eren joves que havien començat a socialitzar-se en la postdictadura, cercaven alliberació i les festes patronals eren molt tradicionals i vinculades al calendari franquista i la religió catòlica". Tot i que

Foto: Última Hora

Es Motoret l'any 2020. Foto: Sebastià Vicens.

al principi va haver-hi resistència per part de la gent més gran a integrar Es Motoret a les festes patronals ("això és una cosa que fan els joves a un bar!") ara ja es pot dir que conviu la neofesta amb la versió més tradicional de les festivitats patronals (concerts a la plaça, ball de bot, obres de teatre, sopar a la fresca, etc.).

Enguany (com l'any passat), la festa haurà de reduir-se a una "performance". El 31 de juliol, el grup de joves i el caixer major, abillats amb Epis, recrearan a l'aire lliure la mítica entrada d'es motoret a el 6 Kaires.

Experiències

Ses Clovelles PETRA

Elements: clovelles d'ametlla, aigua, dimoni.

Ses Covelles és una neofesta organitzada per l'associació de joves de Petra, amb la col·laboració de l'Ajuntament, en el marc de les festes patronals de Santa Praxedis (més coneguda pels petrers i petreres com a Pixeris). “Vàrem començar el 2008 un grup de joves que teníem ganes de festes, ja que no hi havia cap festa especialment per nosaltres, només revetla, activitats infantils o per gent gran”, explica Pere Josep Bauçà, un dels organitzadors més veterans. La festa consisteix en una “guerra” de clovelles d'ametlla, mesclades amb aigua, pels carrers del centre del poble.

D'on surt aquesta idea? “Vàrem saber que Petra a principis del segle XX hi havia un local on guardaven clovelles d'ametlla per encalentir calderes, que després va convertir-se en la presó municipal”, explica en Pere Josep. De la unió d'aquestes dues idees (clovelles i voluntat d'alliberament) va néixer la neofesta.

Amb el temps van anar incorporant elements, com l'aparició de la patrona del poble, Santa Pixeris, encarnada en una al·lota del poble al voltant de la qual la gent balla. “La gràcia de les neofestes és que no estan regides per cap protocol, es van afegint i eliminant elements en funció del que li agrada a la gent”, diu en Pere Josep.

Actualment, la festa està molt arrelada al poble, “ningú es planteja que no n'hi hagi, els nins petits estan molt engrescats”, explica en Pere Josep. Quan li demanam sobre el futur d'aquesta celebració, s'arronsa d'esquenes: “el que li doni el poble, pentura d'aquí a 20 anys deixa de tenir sentit”.

Sobre la relació de Ses Clovelles amb les festes més tradicionals, explica que “l'any que vàrem treure la patrona la gent gran estava recelosa, pensaven que ens estàvem enriguent, però tot d'una varen veure que era un reconeixement a les tradicions del poble”. També tenen detractors, que consideren

Fotos: Diari de Mallorca.

que és una festa massificada i que “una tudada d'aigua”.

Enguany, com l'any passat, no hi haurà clovelles pels carrers de Petra. “Jo estic molt orgullós de la responsabilitat dels joves”, explica en Pere Joan, “farem un dinar amb els amics, ens posarem la camiseta de Ses Clovelles i farem un gin tònic”.

Experiències

Sa Revolta VILAFRANCA

Elements: dimonis, caparrots i aigua.

Sa Revolta va començar per les Festes de la Beata de l'any 1990. “Un grup de joves no volia donar per acabades les festes del poble i van decidir allarga-la. El que començà com una broma entre amics, l'any següent ja foren molts més els que s'hi afegiren”, explica na Margalida Garí, qui participa en l'organització des de 2015.

Na Margalida explica així com es desenvolupa la festa: “festa que s'inicia la matinada del dilluns de les Festes de la Beata (darrera setmana de juliol) des de davant la casa del Sus: cas Senyoret. Un pregó dona el sus a la festa que bull amb l'arribada del Dimoni i els caparrots que donen facet arreu de la carretera mentre, entre focs d'artifici, el camió d'aigua fa acte de presència per refrescar els centenars de presents. Es du a terme un recorregut per diferents carrers de la Vila amb la comitiva fins a arribar a la plaça Major. Allà s'hi celebra un peculiar acte de reverència a la festa.

Quan li demanam com s'organitza Sa Revolta any rere any, na Margalida ens conta que es fa a través d'una associació, que li diuen “Obreria de Sa Revolta”, composta per gent molt heterogènia del poble. “En el fons l'organització vol ser representativa de l'esperit del poble que cerca passar-s'ho bé, fer festa i reivindicar Vilafranca. Som la neofesta més antiga de Mallorca i n'estam ben orgullosos de continuar-la”, diu.

L'any passat només varen mantenir la samarreta de la festa i el vídeo promocional. A més, varen fer tota una sèrie d'activitats adaptades al confinament, com convidar a la gent a fer festa des de casa, i, fins i tot, a que la gent engalanàs ca seva amb l'esperit revoltar i vàrem organitzar un concurs telemàtic de preguntes de temàtica vilafranquera. Enguany sembla que la dinàmica serà semblant, tot i que na Margalida adverteix: “dins l'ADN revoltar hi tenim imprès l'art d'improvisar, no descartis que a darrera hora no en facem alguna”.

Fotos cedides per Margalida Garí.

Experiències

Embala't SENCELLES

Elements: bales de palla, garbejadors, mobilettes, xeremiers, fideus de roter, aigua.

La posada en marxa de l'Embala't, allà per 2007, va respondre a la necessitat de tenir una festa amb caràcter propi més enllà de les tradicionals. Un grup de joves del poble va decidir revitalitzar les festes patronals i així va sorgir aquesta neofesta.

“La festa de l'Embala't la podríem definir com a un conjunt d'actes de caràcter i identitat popular que es desenvolupen a través d'un protocol el diumenge abans de la Mare de Déu d'agost, el principal la pujada de les bales al poble i posterior guerra de palles”, explica Pere Marc Arrom, un dels membres de la comissió organitzadora.

Entre els símbols més rellevants hi ha molts elements de la identitat pagesa del Pla de Mallorca: les bales, els garbejadors, les camisetes, mocadors, capells, el dinar (fideus de roter), mobilletes, aigua, xeremiers, balls, bauxa i evidentment la palla. La festa es du a terme a la plaça nova de Sencelles.

Per Pere Marc, aquesta festa no ha vingut a substituir les festes tradicionals, sinó a complementar-les. “Crec que la diferència entre aquest tipus de festes resideix en que provenen de grups de joves o associacions del poble independents de les institucions municipals, i que ambdós tipus d'esdeveniments han de conviure en un mateix programa de festes”.

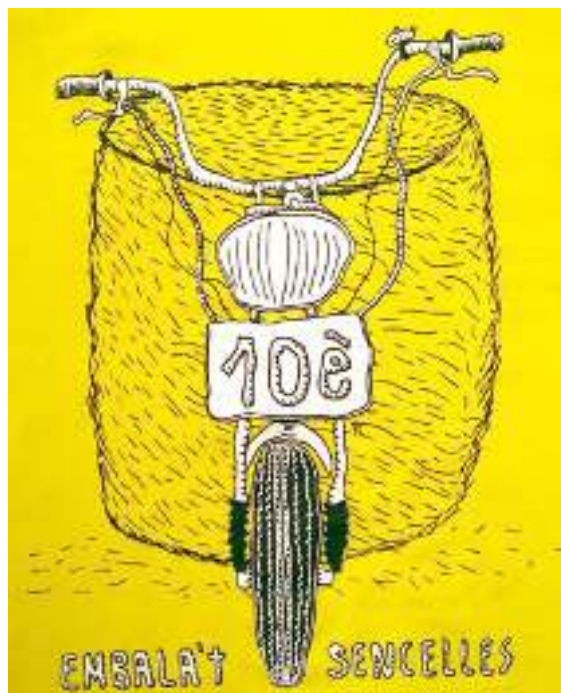

Foto: UH.

Foto: Diario de Mallorca.

Experiències

Sa Mucada SINEU

Elements: Color rosa, el Much i la Muca, llegenda del Puig de Reig... i molts més elements!

Probablement la neofesta més coneguda, massificada, surrealista i estrambòtica. Xerram amb la presidenta de la Muchal Foundation, Aina Serení, qui fou també Muca dos anys, qui ens explica en què consisteix la festa: “Començam pel matí, ben prest pujant en "Romeria" al puig, on després de fer unes proves per triar el gran invocador de la bèstia i beure una mica de pomada, tots junts invocam el Much. La llegenda del Puig de Reig, conta que, antigament, si feies tres voltes amb la boca plena d'oli, sortia una bèstia de dins la cova. Per això nosaltres, de manera simbòlica estirem una corda amb la boca plena d'oli on simulem els "moros i cristians". Dels que guanyen en seleccionem tres que fan un llançament d'ou de guàtlera amb la boca i el que el tira més enfora és qui farà sonar el corn que farà baixar Lo Gran Much de Reig! Llavors baixam del puig i anam cap a l'ajuntament, on es fa el pregó i el Much convida a la gent a participar de la Mucada de manera cívica i en respecte. Cap al migdia ja tothom va una mica per lliure a dinar i no és fins a les 16 h aproximadament que fem "S'enquëntro", on és Much i sa Muca es troben”.

La mucada és una festa que s'ha vist desbordada per l'afluència massiva de joves d'altres pobles del Pla (i de Palma). La presidenta de la Muchal Foundation ens explica: “La festa sempre havia estat dia 14 d'agost, però degut a les conseqüències que la festa comportava, la vàrem haver de canviar de dia, ja que les macrobotellades, la brutor, la gent ..., no permetien que la resta de festes es duguessin a terme amb normalitat. Ara la celebrem el segon dilluns d'agost". Això fins l'any passat, que com a tot arreu, es varen veure obligats a suspendre la festa. “L'any passat es va fer una Mucada Virtual”, ens explica n'Aina, “durant el dia, a les hores que normalment serien els actes que he explicat abans anàvem penjant vídeos dels anys anteriors, inclús vàrem convidar un pregoner, virtualment.”

Fotos: Dínola.

Enguany, la Mucada seguirà un format similar al de l'any passat. Mentrestant, el Much i la Muca agafen forces per sortir a desbordar d'alegria rosa els carrers de Sineu, tant de bo el 2022.

L'entrevista

“Les festes que perviuen són les que se saben adaptar als canvis socials”

Gabriel Mayol és regidor de Cultura de l'Ajuntament de Montuïri des de 2019. Aquest historiador montuïrer ha estudiat el fenomen dels cossiers i els dimonis. Parlem amb ell per conèixer més de dos dels elements més distintius de moltes de les festes del Pla de Mallorca.

Foto: UH.

En què consisteix la tradició dels cossiers a Montuïri?

Hi ha tres dies que surten els cossiers a ballar: el 15, el 23 i el 24 d'agost, dia de Sant Bartomeu, el nostre patró. Surten sis dansadors, una dama i el dimoni. Recorren el poble i s'aturen a cases i establiments comercials que han fet algun donatiu. La figura del dimoni és per mantenir l'ordre i que els cossiers puguin ballar. El dimoni és finalment trepitjat per la dama. Les últimes dècades, el dimoni encalça també els joves que el provoquen.

Quina és la història dels cossiers de Montuïri?

La primera referència històrica que tenim és del 1750, i sabem que des de llavors mai s'ha interromput la tradició. Altres pobles han

recuperat la tradició que en algun moment es va perdre, com és el cas d'Algaida, Pollença, Manacor i Alaró; i fins i tot a altres pobles ballen els cossiers des de temps molt contemporanis. En aquest sentit, els de Montuïri són els únics cossiers que mai han deixat de ballar.

Quins són els elements distintius dels cossiers de Montuïri?

La vestimenta, que sembla que seria del Barroc: calçons de bufa, capell, flors de paper, etc. Cadascuna de les peces de la vestimenta dels cossiers de Montuïri té un nom específic. Per exemple, a la falda se li diu *tonell*, els quadrets que duen són les *reliquies*, la cinta del capell es diu *macada*, etc.

Muntatge: Punt Informatiu.

Quina era la seva funció?

Formaven part de la processó del Corpus. Representaven un element que agradava i, a poc a poc, es va anar incorporant a festes patronals, per solemnitzar-les. A més servien per captar recursos per finançar les festes, acompanyar les autoritats a les funcions religioses i ballaven el dia del patró. Aquestes funcions es mantenen avui en dia.

Un altre protagonista de les festes és el dimoni, que ens pots dir d'aquesta tradició?

A Mallorca hi ha uns 70 dimonis comptabilitzats, molts d'ells, que encara perviuen, a pobles del Pla: Lloret, Petra, Sant Joan, Montuïri, Algaida, etc.

Per què ha agafat tanta força el fenomen dels dimonis?

En l'actualitat som una societat molt laïcitzada i, sobretot, molt abocada a l'oci. Aquests dos factors combinats fan que la figura del dimoni sigui perfecte. A jo m'agrada parlar d'una selecció natural de les festes. Hi ha festes més preparades pels canvis socials, i d'altres que no. Les que no, desapareixen, com per exemple Tots Sants. En canvi Sant Antoni està

en creixement. Actualment estem en un procés de dimonització claríssim. Ara el dimoni és l'autèntic protagonista, és el transgressor, el divertit.

Creus que les neofestes són una amenaça per la pervivència de les festes tradicionals?

Les festes que perviuen són les que se saben adaptar als canvis socials. És una cosa claríssima. Ara es parla molt de les neofestes, com serien el Much de Sineu o l'Embala't de Sencelles... Però les festes tradicionals, o pateixen un procés de neofestització, o moren.

Tornant a Montuïri, com es presenten les festes enguany? Sortiran els cossiers a ballar?

L'any passat vàrem ser l'únic poble on els cossiers varen ballar, en format online, a través d'streaming. No volíem perdre una tradició ininterrompuda des de 1750. Enguany pensàvem que podríem fer alguna cosa semblant al format habitual, però la situació sanitària s'ha complicat les últimes setmanes. Finalment repartim l'espectacle a un sol recinte amb un aforament de 1000 persones de capacitat, el dies 14 i 23. ●

**Algunes de les preguntes recollides formen part d'una entrevista que El Punt Informatiu de Pollença va realitzar a Gabriel Mayol el 12 de gener de 2019.*

Esperit jove, esperit de festa

Sebastià Vicens Prohens, Llubí– Amb aquest títol es va inaugurar el passat 23 de juliol, la ja clàssica exposició que cada any l'Ajuntament de Llubí realitza amb motiu de les Festes de Sant Feliu. Enguany, com s'evidencia en el títol, la temàtica han estat els joves i la festa, dos conceptes que, com expliquen els organitzadors de l'exposició, no es poden separar.

Ja fa uns quants anys que les festes patronals d'aquest poble giren entorn d'una temàtica transversal que s'elegeix premeditadament i que influeix en molts dels actes festius. El consistori elegix aquesta temàtica a partir de propostes que s'han recollit en anys anteriors o perquè hi ha un aspecte social o cultural que es vol posar en valor. Fa quatre anys fou el cinema, fa dos la migració i enguany, ha estat el torn dels joves. Des de l'Ajuntament expliquen que aquest Sant Feliu vol ser un reconeixement a l'esforç que, en general, ha fet la gent jove del municipi. Afirmen que ara que el jovent està essent el centre d'atenció de la crítica dels mitjans per actituds poc responsables, és quan s'ha de reconèixer la predisposició al compliment de les mesures restrictives i l'actitud amb què afronten per segon any consecutiu unes festes descafeïnades. I és que com ens recorda Caterina Gelabert i Joana Prohens, dues de les organitzadores de l'exposició, "molts actes institucionals s'han centrat en el reconeixement de les persones majors o del personal sanitari, però no podem oblidar també que hi ha joves que ja no faran festa de quintades, que no han anat mai a un festival de música o que quan començaven a sortir amb els amics i amigues, tot es va aturar".

Per aquest motiu, a l'exposició s'hi poden veure un conjunt de fotografies i objectes relacionats amb festivitats inventades o mantingudes per la gent jove del poble. Entre altres coses, hi ha exposat un exemplar dels bous de jugueta que s'empren per al

San Fermín llubiner, un Mobylette com el que entra dins el Pub 6 Kaires durant la Festa del Motoret, el caparrot de Madò Munara de la Festa del Siurell o nombroses fotografies d'esdeveniments festius com la carrera de carretons, l'Aplec de Llubineres, el dinar de Gorans, Goranots i Golafres, la gimcana bruta, la Festa de Quintos o la Rua.

Com diu al panell introductori, l'exposició "vol ser un reconeixement a tot l'esforç, compromís i inventiva que ha demostrat la gent jove de Llubí. Tant els d'avui com els d'ahir. Però a més, vol ser un recordatori. No de les festes que hem perdut, sinó de les festes que tornaran".

L'exposició es pot visitar al Centre Cultural Sa Farinera fins dia 2 d'agost. ●

Dones cossieres: reivindicació de justícia

L'any 2018 el ball dels cossiers va ser declarat Festa d'Interès Cultural. Aquell any es podien veure pels carrers de Montuïri veïns i veïnes lluint camisetes a les que es podia llegir: "Montuïreres i montuïrers, cossieres i cossiers", amb el dibuix d'una dona abillada amb la vestimenta típica d'aquesta festivitat. L'acció reivindicativa va generar controvèrsia al poble: modificar una tradició ancestral o adaptar-se als nous temps que demanden igualtat d'oportunitats entre homes i dones?

Redacció El Pla. – El 2018 un col·lectiu de veïnats i veïnades va remetre una carta a l'alcalde Joan Verger (Més) exposant la seva postura que busca «fomentar la riquesa de la tradició, adaptant-la als valors de la societat actual, més oberta i més diversa». Consideraven que «un poble amb actituds i tradicions sexistes, masclistes o racistes és un poble pobre».

Camisetes reivindicatives a l'edició del ball dels cossiers de l'any 2018.
Foto: Diario de Mallorca.

En aquest sentit, apuntaven que «actualment hi ha tradicions que encara reforcen estructures socials de dominació i subordinació de les dones que es contradiuen amb els valors de la nostra societat actual»; afegint que «els gèneres es representen des d'un punt de vista molt tradicional en el qual el protagonisme dels homes es confronta amb la participació passiva de les dones».

Així, «si en un futur volem unes festes més integradores i en les quals les dones puguem participar creiem que és necessari començar a fer visible aquest futur a les nenes que d'aquí a uns anys es podran presentar com cossieres».

Avui dia, la realitat no ha canviat: els sis cossiers, el dimoni, els flabiolers, i, fins i tot la

dama, són representats per homes del poble. La polèmica generada el 2018 va provocar que l'any següent les camisetes no es lluïssin. "La resposta a aquesta reivindicació va ser molt forta i vàrem rebre moltes pressions", explica Apol·lònia Miralles, una de les montuïreres que reclama que les dones puguin participar com a cossieres. "Se'ns va acusar de qüestionar les tradicions, com si reivindicar la participació de les dones fos atemptar contra la festa", es lamenta.

Les dones montuïreres no han pogut mai ballar com a cossieres? Mai no, el 1960 ho varen fer, lluny del seu poble. Així ho recull un article del diari Última Hora del 2016: "Va ser en 1956 quan un grup de joves de Montuïri va participar, a Madrid, del concurs que va

Arxiu Bona Pau.

organitzar durant anys la secció femenina de la Falange Espanyola en la secció de Cors i Danses. Montuïri va participar amb la seva agrupació de Cossiers, en aquest cas Cossieres, tot dones. Durant els mesos previs, van aprendre els passos i es van confeccionar els seus propis vestits. A Madrid es van alçar amb el primer premi de ball antic. Era el mes de desembre, als pocs dies, eren rebudes com a grans triomfadores al poble. Allí, en la plaça, van tornar a interpretar els balls. Va ser la seva única actuació”.

Elecció discriminatòria?

Com és el protocol de nomenament dels cossiers? Es trien aproximadament cada 15 anys el grup de nins (de 13 anys) a qui es convidarà a ser cossiers, enviant una carta a casa seva. La carta s'envia als nins, no a les nines. “El missatge que es dona a les nines i joves montuïreres és que elles no tenen dret a ser protagonistes de la festa, només a aplaudir i planxar les camises dels cossiers”, adverteix n'Apol·lònia.

“Moltes al·lotes d'ara no s'atreveixen a reivindicar la seva participació, perquè comporta un estigma”, explica, “se les acusa de contribuir a destruir l'autenticitat de la festa i es diu que les dones no poden botar com els

homes. Això no té sentit! No han vist mai dansa contemporània?”.

Per aquesta montuïrera, aquesta pràctica excloent atempta contra la normativa que garanteix l'accés de les dones a les festes i tradicions populars a nivell autonòmic, estatal i, fins i tot, europeu. “Ens vàrem reunir amb el batle i el regidor de Cultura, ens varen acompanyar dues regidores que ens donaven

suport”, explica Apol·lònia, “i ens varen dir que no passàssim pena, però que no era el moment”. L'IBDona les va ajudar a fer al·legacions al reglament dels cossiers a l'Ajuntament, demanant incloure la perspectiva de gènere i a no utilitzar el masculí genèric, però no hi ha hagut resposta.

L'actual regidor de Cultura, Gabriel Mayol, en ser demanat sobre el tema, afirma: “Estic convençut que al proper recanvi de cossiers, les dones hi seran presents. Ara tenim la tasca que les nines que els toqui se sentin acompanyades i encoratjades a assumir-hi, que es vegi com un fet natural”.

A la festa d'Es Motoret a Llubí tampoc hi participen les dones com a “caixeres senyores”. Com que l'elecció de qui ostenta aquest títol (“amb un valor simbòlic important, la gent li fa cas i té la consideració del poble”, explica l'antropòleg Sebastià Vicens) es pren a l'Aplec de Gorans, Goranots i Golafres, on participen les penyes masculines del poble, el caixer senyor sempre ha estat un home. Des de fa uns anys, les dones van inventar un dinar paral·lel, l'Aplec de Llubineres. “Tot semblava indicar que es reivindicaria una figura femenina per apoderar-se d'aquesta festa, però no va ser així”, explica Sebastià Vicens, “no obstant, les dones llubineres es senten molt seva la festa d'Es Motoret”.